

# **Trestné činy proti životnému prostrediu**

**správne trestanie v oblasti ŽP – súdna prax**

© Ing. JUDr. Miroslav Gavalec, PhD.

predseda senátu  
Najvyšší súd Slovenskej republiky

Omšenie, November 2016

## **Pomôcka**

- Judikatúra vo veciach ochrany životného prostredia
- Wolters Kluver, 2015
- Gavalec

## Obsah prednášky

- A/ Požiadavky na súdny prieskum
- B/ Čo je to životné prostredie?
- C/ Neprehliadnuteľný vplyv EÚ
- D/ Vnútroštátne základy trestania
- E/ EIA a veľké stavby
- F/ Ochrana ovzdušia
- G/ Ochrana vody
- H/ Ochrana pôdy
- I/ Ochrana krajiny
- J/ Ochrana flóry a fauny
- K/ Odpadové hospodárstvo

## A/ Požiadavky na súdny prieskum

- *ius est boni et aequi*
- Celsus (67-130 AD) – morálne hodnoty
  - dobro + slušnosť (spravodlivosť)
- od Rímskej ríše po postmodernú spoločnosť
  - doktrínálne pôsobenie práva na spoločnosť
  - právo je dôsledkom elitárskeho pôsobenia časti spoločnosti (zodpovednosť za jej vývoj)
- silnejšie puto všeobjímajúce neustále sa vnútorne rozdeľujúcu slobodnejšiu spoločnosť

## Požiadavka: spravodlivé súdne konanie

- Aarhus 9 (4)
- Navyše bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia odseku 1, postupy uvedené v odsekoch 1, 2 a 3 zabezpečia zodpovedajúcu a účinnú nápravu vrátane predbežných právnych opatrení, ak sú vhodné, a musia byť primerané, spravodlivé, včasné a nie nedostupne drahé. Rozhodnutia podľa tohto článku budú vydávané alebo zaznamenané písomne. Rozhodnutia súdov, a kedykoľvek je to možné, aj iných orgánov budú verejne prístupné.

## Judikatúra 1 Sžr 68/2011

- I. Nezastupiteľnou úlohou práva ako spoločenského normatívneho systému je zabezpečiť stabilné podmienky pre trvalú existenciu (v zmysle reprodukčnom) spoločnosti, a teda aj jej riadne fungovanie.
- II. Až procesom realizácie sa objektívne právo mení z rýdzo statického súboru podmienených pravidiel správania jednotlivcov na dynamicky fungujúci špecifický sociálno-normatívny systém regulujúci spoločenské vzťahy.
- Realizácia právnych noriem súkromného práva, resp. výkon konkrétnych subjektívnych práv a zákonných, či zmluvných povinností nesmie nadobudnúť zneužívajúci (*nemo turpitudinem suam allegare potest*), resp. neslušný charakter (*contra bonos mores*).
- III. Súdna moc iba v zmysle ústavnej zásady „*secundum et intra legem*“ môže využívať mechanizmus sudcovskej tvorby práva. Sudcovská tvorba práva v žiadnom prípade nesmie sledovať cieľ uložiť jednotlivcovi povinnosť nad rámec zákona ale iba mu musí ponúknuť na pozadí zásady neznalosť práva neospravedlňuje (*ignorantio iuris neminem excusat*) výkladovú inštrukciu v podrobnostiach, ako konať v konkrétnom právnom vzťahu.

## Judikatúra 5 Sžp 41/2009

- Vo vzťahu k menej záväznej povahe odporúčaní Rady Európy pociťuje Najvyšší súd SR potrebu vysloviť, že síce pri svojej rozhodovacej činnosti na jednej strane posudzuje uvedené odporúčania Rady Európy ako právne akty medzinárodných organizácií, ktoré nemajú jednoznačný nariadený odkaz pre členské štáty, avšak na druhej strane nie je možné spochybniť ich obsah v tom zmyslu, že obsahujú právne štandardy, ktorých realizácia vo vnútroštátnom právnom systéme je celkom logicky a legitímne očakávaná pre členský štát Rady Európy, pokiaľ má byť hodnotený ako právny štát.

## Judikatúra II.ÚS 230/09

- I. Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné.
- II. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu Všeobecný súd vyvodil.
- Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách.

## Judikatúra 5 Sžp 7/2012

- I. Inštitút protestu prokurátora ako osobitný opravný prostriedok, slúži na nápravu nezákonných rozhodnutí – na odstraňovanie nesúladu medzi ustanoveniami zákona a určitým rozhodnutím.
- II. Podaním protestu prokurátora nevzniká právny vzťah medzi účastníkmi konania a konajúcim správnym orgánom ani medzi účastníkmi konania a prokurátorom, ale vzniká právny vzťah medzi správnym orgánom a prokurátorom.
- Podanie protestu sa uskutočňuje nezávisle od vôle účastníka, a to aj vtedy, ak dal k takému konaniu podnet.

## B/ Pojem životné prostredie

- základná otázka:
  - ako chápeme a vnímame životné prostredie?
  - ako chápeme a vnímame ochranu ŽP ?
  - ako chápeme a vnímame právne nástroje na ochranu životného prostredia?
- roviny aplikácie práva
  - ústavná, súkromnoprávna (civilná) + verejnoprávna (trestnoprávna - správna)

## Trestnoprávne aplikácie

- § 300 TZ – všeobecné vymedzenie:
  - (1) Kto úmyselne vydá životné prostredie do nebezpečenstva vzniku malej škody tým, že poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

## Definícia predpisov I. ???

- vnútroštátne právo
- § 1 zák. č. 400/2015 Z.z.
  - Tento zákon upravuje základné pravidlá tvorby všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorými sú ústava, ústavné zákony, zákony, nariadenia vlády, vyhlášky a opatrenia ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy, iných orgánov štátnej správy a Národnej banky Slovenska .....

## Definícia predpisov II. ???

- medzinárodné právo verejné
  - únieové právo - čl. 7 (2)
    - Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.

## Definícia predpisov III. ???

- medzinárodné zmluvy: CITES, Aarhus
  - čl. 7 (5)
    - Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

## Definícia predpisov IV. ???

- medzinárodné zmluvy staršie - čl. 154c
- Dohovor o ľudských právach a základných slobodách
  - medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd.

## Definícia ŽP ???

- § 2 zák. č. 17/1992 Zb. o ŽP
- Životným prostredím je všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy.



## Ale judikatúra ESLP:

- nepozná pojem ochrana ŽP
- iba čl. 1 Dohovoru
  - ochrana ľudského života
    - Právo každého na život je chránené zákonom.
- iba čl. 8 Dohovoru
  - ochrana rodiny a súkromia
    - Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

## Ale OSN

- Aarhuský dohovor
  - Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia
- oznámenie MZV SR č. 43/2006 Z.z.
  - medzinárodná zmluva s prednosťou pred zákonom
- ratifikácia SR
  - 05.12.2005

## Aarhuský dohovor I.

- čl. 2 bod 3.
  - "informácia o životnom prostredí"
    - a) o stave zložiek životného prostredia, ako sú ovzdušie a atmosféra, voda, pôda, krajina, krajinné a prírodné prostredie, biologická rôznorodosť a jej zložky vrátane geneticky modifikovaných organizmov a vzájomných vzťahov týchto zložiek;

## Aarhuský dohovor I.

- b) o činiteľoch, ako sú látky, energia, hluk a žiarenie, a činnostiach a opatreniach vrátane administratívnych opatrení, dohôd v oblasti životného prostredia, politík, právnych predpisov, plánov a programov, ktoré ovplyvňujú alebo by mohli ovplyvniť zložky životného prostredia v rozsahu písmena a) a analýzy prínosov a nákladov a iných ekonomických analýz a odhadov používaných v rozhodovacom procese o životnom prostredí;

## Aarhuský dohovor II.

- c) o stave zdravia a bezpečnosti obyvateľstva, podmienkach života obyvateľstva, kultúrnych pamiatkach a sídelných štruktúrach v rozsahu, v akom sú alebo môžu byť ovplyvnené stavom zložiek životného prostredia alebo prostredníctvom týchto zložiek činiteľmi, činnosťami alebo opatreniami uvedenými v písmene b);

## Vymedzenie pojmov

- tak kde vlastne ležia hranice pojmov ???
- posledný alebo NEPREHLIADNUTELNÝ hráč

• EÚ

## Judikatúra 7 SŽ103/2003

- I. Právo na priaznivé životné prostredie a s ním spojená jeho ochrana nie je v zmysle čl. 44 ods. 1 Ústavy SR len formálnou abstraktnou formuláciou, ale jeho konkrétnym obsahom je subjektívne hmotnoprávne oprávnenie, prislúchajúce, na rozdiel od právnických osôb, len fyzickým osobám. Jeho subjektu poskytuje nástroje zabezpečujúce mu takú kvalitu životného prostredia, umožňujúce mu nerušene žiť, a to tak z hľadiska osobného, ako aj spoločenského života, t.j. mal by mať právo na zdravé, priaznivé, vhodné, nerušené, dôstojné životné prostredie, poskytujúce mu možnosti kvalitného bývania, dobrého životného pocitu, zdravých pracovných podmienok a pod.
- II. Verejnoprávna povaha práva na priaznivé životné prostredie ukladá štátu povinnosť, aby ho zabezpečoval v jednotlivých zákonoch vykonávajúcich na základe čl. 51 ods. 1 ústavy túto požiadavku v konkrétnych právnych odvetviach pre jednotlivcov a pre štátne orgány.

## Judikatúra 1 SŽ-o-KS 194/2004

- I. Najvyšší súd pristupuje k životnému prostrediu ako ku komplexnej a právne nedeliteľnej veci verejne užívateľnej každým jednotlivcom bez možnosti vylúčenia z jeho benefícií, pričom na subjektívne právo jednotlivca na priaznivé životné prostredie nemožno nazerat' inak, ako na snahu ľudstva zachovať priaznivý stav životného prostredia pre nasledujúce pokolenia.
- II. Zmyslom základného práva na informácie o životnom prostredí je znášat' svoju spoluzodpovednosť za zachovanie priaznivého stupňa životného prostredia s vedomím spolupodieľania sa na kontrole krokov, ktoré tento stav životného prostredia nielen v súčasnosti ale aj v budúcnosti môžu reálne ovplyvniť.
- III. Preto ako veľmi súvisiace a späté so životným prostredím treba hodnotiť v zmysle uvedených záverov právo verejnosti zapájať sa do procesu hľadania najrozumnejších variantov ľudských činností alebo produktov týchto činností, ktoré z toho hľadiska nebudú zhoršovať dosiahnutý stav životného prostredia, a naplniť zákonnú požiadavku na komplexné odborné a verejné posudzovanie.

## Judikatúra 1 Sžp 1/2010

- I. Životné prostredie je základnou, neodmysliteľnou a nenahraditeľnou podmienkou bytia človeka (*conditio sine qua non*) a jeho priaznivý stav je zásadne určujúcim faktorom popri ľudskej existencii nielen pri reprodukcii jednotlivca, tzn. napomáha naplniť účel objektívneho práva, ale aj pri populácií flóry a fauny vrátane stability ekologickej rovnováhy planéty.
- II. Najvyšší súd v životnom prostredí vidí základnú ľudskú hodnotu tak v zmysle hospodárskom, ako aj sociálnom a v neposlednom rade aj v zmysle biologickom.
- III. Z právneho hľadiska je osobitosťou životného prostredia to, že je chránené nielen právo, ktorého predmetom je životné prostredie ako komplexný systém pravidiel správania sa jednotlivcov v rôznych situáciách k predmetu práva, ale aj sám predmet uvedeného práva.
- IV. Ochrana životného prostredia je ústavným imperatívom zakotveným nielen v čl. 44 ústavy, ale aj v jednotlivých zákonoch vykonávajúcich na základe čl. 51 ods. 1 ústavy túto požiadavku v konkrétnych právnych odvetviach pre jednotlivcov a pre štátne orgány.

## Judikatúra III.ÚS 108/2008

- I. Účelom základného práva na priaznivé životné prostredie je garancia priaznivého životného prostredia pre každú fyzickú osobu, ktorá, keďže ide o jej subjektívne právo verejnoprávnej povahy, má voči štátu nárok sa ho domáhať.
- Toto základné právo je úzko späté s výsledkami vedecko-technického rozvoja, ich dopadu na životné prostredie, ako aj s požiadavkami človeka na dôstojný život.
- II. Logickým výkladom, hlavne použitím jednej zo smerníc logického výkladu, podľa ktorej právne normy sú určené ľuďom, a to treba mať na pamäti (*omne ius hominum causa constitutum*), možno jednoznačne dospieť k záveru, že subjektom základného práva podľa čl. 44 ods. 1 ústavy je každá fyzická osoba a zo zrejmých dôvodov sa ho nemôže domáhať právnická osoba, keďže stav a úroveň životného prostredia jednoznačne determinuje kvalitu ľudského života, teda kvalitu života človeka.
- III. Vzhľadom na to, že sťažovateľ je občianskym združením, teda právnickou osobou, ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol ako podanú zjavne neoprávnenou osobou.

## Judikatúra C-2/2007

- Výpočet faktorov v článku 3 Smernice č. 85/337, ktoré treba zohľadniť, a to vplyv projektu najmä na ľudí, živočíchy a rastliny, pôdu, vodu, ovzdušie a kultúrne dedičstvo, sám osebe poukazuje na to, že vplyv na životné prostredie, ktorý má byť podľa citovanej smernice posúdený, nie je len vplyv zamýšľaných prác, ale najmä vplyv projektu, ktorý má byť uskutočnený.
- Príslušné orgány musia zohľadniť plánované zvýšenie činnosti letiska pri posudzovaní vplyvov na životné prostredie pri stavebných úpravách infraštruktúry tohto letiska zameraných na tento nárast činnosti.

## C/ Neprehliadnuteľný vplyv EÚ

- tri zakladajúce zmluvy
- pôvodne iba ekonomické ciele
- zmena na politické ciele
  - obrovský vplyv na správne súdnictvo
- zasahovanie do trestného práva
  - spoločný európsky zatykač
    - Rámcové rozhodnutie Rady z 13.06.2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (2002/584/SVV)
  - iné (bude neskôr reč)

## Teoretické základy I.

- 01. máj 2004 politicky motivovaný skupinový vstup do EÚ
- ústava SR
  - čl. 2 ods. 2
  - čl. 7 ods. 2
  - čl. 13 ods. 1 písm. c)
  - čl. 120 ods. 2
- čl. 4 ods. 3 ZFEÚ
- čl. 9 Aarhuského dohovoru

## Teoretické základy II.

- čl. 7 ods. 2 ústavy SR
  - Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.

## Teoretické základy III.

- čl. 4 ods. 3 ZFEÚ: zásada pozitívne a negatívne vymedzenej lojálnej spolupráce
  - ČŠ prijímú všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo z aktov inštitúcií Únie.
  - ČŠ pomáhajú Únii pri plnení jej úloh a neprijímú žiadne opatrenie, ktoré by mohlo ohroziť dosiahnutie cieľov Únie.
- ČŠ
  - konkrétne orgány Z+V+S moci

## Teoretické základy IV.

- čl. 267 ods.1 ZFEÚ
  - SD EÚ má právomoc vydať predbežný nález o otázkach, ktoré sa týkajú:
    - výkladu zmlúv;
    - platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie;
  - Ak sa takáto otázka položí v prebiehajúcom konaní pred súdnym orgánom ČŠ v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe, SD EÚ koná bezodkladne.



## Teoretické základy V.

- štruktúra právnych aktov EÚ
- čl. 288 ZFEÚ
  - Na účely výkonu právomocí Únie inštitúcie prijímajú nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská.
  - Smernica je záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom.

## Teoretické základy VI.

- označenie nariadenia
  - 2009/2009/EÚ
  - priama vykonateľnosť
  - aj bez implementácie
- označenie smernice
  - 2009/2009/EÚ
  - priamy účinok
    - vertikálny
    - horizontálny

## Teoretické základy VII.

- priamy účinok smernice
  - van Gend and Loos (C-26/62): dostatočne presné a nepodmienené ustanovenie
- vertikálny
  - Van Duyn (C-41/74), Ratti (C-148/78): nie včas transponované + dostatočná jasnosť a nepodmienenosť
- horizontálny
  - Faccini Dori: nemôže sa použiť
  - AVŠAK: záväzok lojality + čl. 288 ZFEÚ

## Teoretické základy VIII.

- takže – čo je tu dôležité ??
  - Smernica 2008/98/ES o odpade
  - Nariadenie 1013/2006 o preprave odpadu
- čo na to priama vykonateľnosť a priamy účinok ?

## Judikatúra C-416/2010

- I. Článok 267 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd, akým je súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, má povinnosť obrátiť sa z vlastného podnetu na Súdny dvor EÚ s návrhom na začatie prejudiciálneho konania, aj keď rozhoduje vo veci, ktorá mu bola vrátená na konanie po tom, ako bolo jeho prvé rozhodnutie zrušené ústavným súdom dotknutého členského štátu a vnútroštátne pravidlo mu určuje povinnosť rozhodnúť v spore v zmysle právneho názoru vyjadreného týmto ústavným súdom.
- Závaznosť výkladu práva Únie poskytnutého Súdnym dvorom EÚ zakladá povinnosť vnútroštátnemu súdu odmietnuť posúdenie súdu vyššieho stupňa (vrátane ústavného), ak sa v súvislosti s týmto výkladom domnieva, že toto posúdenie nie je v súlade s právom Európskej únie.

## D/ Spoločné základy trestania

## Prístup trestného práva I.

- Druhá hlava TČ proti ŽP
  - § 300-§ 301: ohrozenie a poškodenie ŽP
  - § 302 : neoprávnené nakladanie s odpadmi
  - § 302a : neoprávnené vypúšťanie znečisťujúcich látok
  - § 303-§ 304a : porušovanie ochrany vôd a ovzdušia
  - § 305 : porušovanie ochrany rastlín a živočíchov

## Prístup trestného práva II.

- § 306 : porušovanie ochrany stromov a krov
- § 307-§ 308 : šírenie nakažlivej choroby zvierat a rastlín
- § 309 : únik organizmov
- § 310 : pytliactvo

## Prístup správneho súdnictva

- zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok
- správne trestanie (3Časť/2Hlava)
- § 194 S.s.p.
  - Správnym trestaním sa na účely tohto zákona rozumie rozhodovanie orgánov verejnej správy o priestupku, správnom delikte alebo o **sankcii** za iné podobné protiprávne konanie.

## Pragmatická sankcia



## Sankcia

- právnické slovníky
- právny následok porušenia (primárnej) právnej povinnosti, najmä
  - nútený výkon nesplnenej povinnosti (napr. exekúcia)
  - trest
  - iné hmotnoprávne nevýhody (napríklad neplatnosť právnej dohody)

## Čo máme spoločné ?

- skutková podstata porušenia zákazu
  - subjekt
  - subjektívna stránka
  - objekt
  - objektívna stránka
    - opis zakázaného konania, činnosti, t.j. čoho sa má subjekt zdržať (PATTI - OMITERE)

## ESLP a trestné obvinenie

- nie každá administratívna sankcia je iba sankciou administratívnou
  - (POZOR Lauko !)
- vec Engel
  - 3 kritéria na určenie relevantnosti sankcie pre účely Dohovoru
    - 1. kam je podľa práva štátu zaradovaný predmetný delikt
    - 2. skutočná podstata skutku
    - 3. prísnosť sankcie

Nech žije pokrok !



Ale nie jeho dôsledky



A hneď ďalší !





## EÚ – Tak dost' !

- Rámcové rozhodnutie Rady
  - č. 2005/667 na posilnenie trestnoprávneho rámca pre vynúiteľnosť práva proti znečisťovaniu mora z lodí
- Cieľ
  - motivovať ČŠ na prijatie opatrení v súvislosti s trestným právom zo strany členských štátov, a tým dosiahnuť zabezpečenie vysokej úrovne ochrany životného prostredia v rámci námornej dopravy

## Komisia a ESD – Tak to nie!

- žaloba na Radu a 20 ČŠ
- Európsky súd zruš rámcové rozhodnutie !
- ESD (C-440/05)
  - na určenie druhu a výšky trestných sankcií, ktoré sa majú uplatniť, sa právomoc Spoločenstva nevzťahuje



## Ďalší vývoj veci

- spolupráca Komisie s Radou
  - Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva

## Čo s tým Slovensko?

- § 195 písm. c) a d) S.s.p.
- inkvizičný prieskum bez viazanosti žalobnými bodmi
  - ak ide o základné zásady trestného konania podľa TP, ktoré je potrebné použiť na správne trestanie,
  - ak ide o dodržanie zásad ukladania trestov podľa TZ, ktoré je potrebné použiť aj na ukladanie sankcií v rámci správneho trestania

## Zásady trestania v smernici

- popri iných aj princíp ukladania sankcií
- ČŠ zabezpečia, aby sankcie uložené za porušenie ochrany ŽP boli
  - účinné,
  - primerané a
  - odstrašujúce
- Čo to je ???

## Možno to zákonodarca chápe

- §196 ods. 1 (a) sankčná moderácia
  - zmeniť druh alebo výšku sankcie, aj keď orgán verejnej správy pri jej uložení nevybočil zo zákonného rámca správnej úvahy, ak táto sankcia je neprimeraná povahe skutku alebo by mala pre žalobcu likvidačný charakter

## Alebo nie?

– § 196 ods. 1 (b) sankčné odpustenie



## Čo ty na to EÚ?

- obrana žalobcu (obžalovaného) – páchatel'a
  - mne uložená sankcia ŽP nespĺňa EÚ zásady ukladania sankcií
  - lebo je neprimeraná,
- obrana žalovaného (žalobcu)
  - nesúhlasím s moderáciou, lebo sankcie bude
  - neúčinná alebo
  - neodstrašujúca.

## E/ EIA a veľké stavby

- posudzovanie vplyvov projektov na životné prostredie
- zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- účasť verejnosti
  - posudzovanie variantov riešenia

## Judikatúra C-416/2010

- **Dotknutá verejnosť musí mať k dispozícii všetky relevantné informácie už od štádia prvostupňového správneho konania, t.j. predtým, ako sa prijme prvé rozhodnutie, a to v rozsahu, v akom sú tieto informácie k dispozícii v čase, keď prebieha táto fáza konania.**

## Judikatúra C-410/2010

- Smernica Rady č. 96/61 sa má vykladať v tom zmysle, že:
  - – vyžaduje, aby dotknutá verejnosť mala prístup od začiatku povoľovacieho konania pre dotknutú prevádzku k územnému rozhodnutiu, o aké ide vo veci samej,
  - – neumožňuje príslušným vnútroštátnym orgánom odmietnuť dotknutej verejnosti prístup k takémuto rozhodnutiu tým, že sa odvolajú na ochranu dôvernosti obchodných alebo priemyselných informácií stanovenú vnútroštátnym právom alebo právom Únie s cieľom ochrany oprávneného hospodárskeho záujmu,
  - – nebráni tomu, aby neodôvodnené odmietnutie dať dotknutej verejnosti k dispozícii v priebehu prvostupňového správneho konania územné rozhodnutie, o aké ide vo veci samej, mohlo byť napravené v priebehu druhostupňového správneho konania pod podmienkou, že sú ešte otvorené všetky možnosti a riešenia a že náprava v tomto štádiu konania umožní dotknutej verejnosti mať účinný vplyv na výsledok rozhodovacieho konania, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

## Judikatúra 1 Sž-o-KS 194/2004

- I. Jednostranný prístup mesta (obce), kedy v priestoroch verejnosti prístupných iba počas stránkových hodín sa prezentuje informácia so súčasným vedomím obce, že verejnosť uvedené priestory navštevuje zriedkavo, a preto na informovanie verejnosti o dôležitých záležitostiach v lokalite volí bežne a pravidelne iný spôsob informovania (mestské noviny, rozhlas a televíziu), nie je naplnením zákonného pojmu „informovať verejnosť v mieste obvyklým spôsobom“.
- II. Tento nedostatok nemôže napraviť ani zverejnenie mapového náčrtku návrhu trasy rýchlostnej komunikácie prostredníctvom jeho publikovania v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

## Judikatúra 1 SŽ-o-KS 194/2004

- III. Treba odmietnuť aj tvrdenie žalovaného, že uverejnením oznámenia formou verejnej vyhlášky postupom podľa § 26 ods. 1 správneho poriadku bolo verejnosti analogicky ako účastníkom konania s neznámym rozsahom počtu a pobytom dostatočným spôsobom dané na vedomie, že môžu vykonať svoje právo nahliadnuť alebo iným spôsobom sa oboznámiť s údajmi v predkladaných dokumentoch tak, ako im priznáva zákon č. 127/1994 Z.z.

## Judikatúra 1 SŽ-o-KS 194/2004

- IV. Nie vždy konkrétne priestorové dôvody alebo prírodné podmienky umožnia navrhnúť pre celú trasu celkom odlišné varianty trasovania komunikácie, a preto je vždy úlohou verejnosti, aby predložením zmysluplného variantu preukázala navrhovateľovi, že je možné takúto variantnosť po celej dĺžke trasy zrealizovať.
- V. Na vloženie nového variantu v čase po ukončení EIA treba nazerať v zmysle vymedzeného účelu EIA ako na jeho neprípustné obchádzanie.

## Judikatúra C- 290/2003

- I. Kvalifikácia rozhodnutia ako „povolenia“ v zmysle článku 1 ods. 2 Smernice č. 85/337 sa musí uskutočniť na základe vnútroštátneho práva v súlade s právom Spoločenstva.
- II. Ak vnútroštátne právo upravuje viacero etáp konania o povolení, z ktorých jedna je hlavným rozhodnutím a druhá je vykonávacím rozhodnutím, ktoré nesmie presiahnuť rámec hlavného rozhodnutia, účinky, ktoré môže projekt mať na životné prostredie, sa musia identifikovať a posúdiť v konaní týkajúcom sa hlavného rozhodnutia. Len ak sa tieto účinky dajú identifikovať až v konaní týkajúcom sa vykonávacieho rozhodnutia, by sa takéto posúdenie malo uskutočniť v priebehu tohto konania.
- III. Článok 2 ods. 1 a článok 4 ods. 2 Smernice č. 85/337 sa musia vykladať v tom zmysle, že vyžadujú, aby sa posúdenie vplyvov na životné prostredie uskutočnilo, ak v prípade viacetapového povolenia vyjde v priebehu druhej etapy najavo, že projekt môže mať významný vplyv na životné prostredie, najmä z dôvodu svojho charakteru, veľkosti alebo umiestnenia.

## F/ Ochrana ovzdušia

- § 303 TZ:
  - (1) Kto koná v rozpore so **všeobecne záväznými právnymi predpismi** na ochranu ... ovzdušia a spôsobí zhoršenie kvality ... ovzdušia tak, že ..
- § 304 TZ:
  - Kto z nedbanlivosti koná v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu ... ovzdušia a spôsobí havarijné zhoršenie kvality ..... ovzdušia tak, že



## Ďalšia skutková podstata

- § 304a TZ :
  - Kto, čo aj z nedbanlivosti, v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi vyrobí, dovezie, vyvezie, uvedie do obehu alebo inak neoprávnene použije látku poškodzujúcu ozónovú vrstvu, potrestá sa .....

## E1/ Priemyselné emisie

- IED – Smernica 2010/75/EÚ
  - pravidlá integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania ŽP pre priemyselné činnosti
- pokrytie
  - viac ako 50.000 priemyselných zariadení
  - od priemyselných po poľnohospodárske aktivity
  - energetický, ťažobný, strojársky, chemický priemysel, odpadové hospodárstvo

## Pojmy BAT + ELV

- najlepšia dostupná technika
  - najúčinnšie techniky na dosiahnutie všeobecne vysokého stupňa ochrany ŽP
- limitná hodnota emisií
  - množstvo vyjadrené pomocou určitých špecifických parametrov, koncentrácia a/alebo úroveň emisie, ktoré sa počas jedného alebo viacerých časových úsekov nesmie prevýšiť

## Základné požiadavky

- prevencia znečistenia
  - vzduch voda pôda, ak nie – redukcia
- povolenie odlišné od živno- oprávnenia
  - podmienky prevádzky vr. limit hodnôt emisií (ELV)
  - pre všetky znečisťujúce látky
- príkaz na použitie BAT
- zabezpečiť
  - prístup k informáciám+ účasť verejnosti

## F/ Ochrana vody

- § 302a TZ:
  - (1) Kto v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi alebo medzinárodnou zmluvou čo aj z nedbanlivosti vypustí, alebo napriek tomu, že mu taká povinnosť vyplýva z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, nezabráni vypusteniu ropnej látky, škodlivej kvapalnej látky alebo inej znečisťujúcej látky z námornej lode alebo námorného rekreačného plavidla, ....

## Ďalšia skutková podstata

- § 303 TZ:
  - (1) Kto koná v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu vôd a ovzdušia a spôsobí zhoršenie kvality povrchových vôd alebo podzemných vôd, alebo ovzdušia tak, že .....

## G/ Ochrana pôdy



## Pôda

- zákon č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- pôda
  - pôdou je prírodný útvar, ktorý vzniká bezprostredne na zemskom povrchu ako produkt vzájomného pôsobenia klimatických podmienok, organizmov, človeka, reliéfu a materských hornín,

## Pôdna služba - degradácia

- Územie SR ohrozené degradáciou poľnohospodárskej pôdy eviduje Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy v rámci odbornej činnosti pre oblasť ochrany poľnohospodárskej pôdy (ďalej len "pôdna služba").

## Znehodnocovanie pôdy

- vojenské priestory
  - osobitný režim ochrany
- opustené chemické prevádzkarne
  - dôsledok úpadku
- podzemné čierne skládky
- erózia, zhutnenie, prienik rizikových látok, nepoľnohospodárske užívanie

## H/ Ochrana krajiny



## Trestno-právna úprava

- § 305 (2) TZ:
  - (2) Kto v rozpore so všeobecne záväznými predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými predpismi na úseku lesného hospodárstva neoprávnene jazdí motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, motocyklom alebo skútrom na lesnom alebo poľnohospodárskom pozemku, ....

## Ďalšia skutková podstata

- § 306 TZ :
  - (1) Kto v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na úseku lesného hospodárstva alebo všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny vo väčšom rozsahu poškodí alebo zničí strom alebo ker, alebo ich vyrúbe, ....

## Judikatúra 8 Sžp 10/2012

- V procese vyhlasovania ochrany osobitne chránených častí prírody a krajiny podľa zákona č. 543/2002 Z. z. (najmä zón alebo územia národného parku) je účinná účasť verejnosti v zmysle čl. 8 Aarhuského Dohovoru zabezpečená, ak sa môžu pripomienky verejnosti uplatniť v súlade s uvedeným článkom, pričom informovanie verejnosti o tomto zámeru zabezpečuje dotknutá obec.

## Judikatúra 10 Sžp 10/2013

- I. Stavebný úrad, ak sám je orgánom ochrany prírody v obci, musí mať ako štátny orgán a stavebný úrad k dispozícii technické pomôcky uľahčujúce zistenie, či určitý pozemok požíva zvýšenú ochranu alebo nie, je so zreteľom na tieto možnosti a povinnosti povinný zadovážiť si v samostatnom konaní rozhodnutie orgánu ochrany prírody o povolení umiestnenia reklamného zariadenia v chránenom území a následne prihliadnuť na také rozhodnutie v stavebnom konaní.
- II. Napriek objektívnej zodpovednosti osoby za iný správny delikt, pokiaľ chybou orgánu štátnej správy na úseku stavebného konania došlo k nesplneniu povinností stavebného úradu a nepoučeniu žalobcu, potom nie je v súlade so zásadami právneho štátu a spravodlivosti ukladať žalobcovi pokutu, len preto, že sa spravoval nesprávnym rozhodnutím a postupom stavebného úradu.

## Judikatúra 5 Sžp 10/2009

- II. Nielen stavebné konanie samo, ale aj územné konanie predstavuje konanie o veci, ktorou môžu byť dotknuté záujmy ochrany prírody a krajiny, a nemožno vylúčiť, že aj výrazným spôsobom.
- Stavebný úrad nesmie nechať nepovšimnuté záujmy ochrany prírody a krajiny (§ 103 ods. 6 zák. č. 543/2002 Z. z.) a vyjadrenie alebo iné stanovisko musí vyhodnotiť ako nevyhnutný podklad pre rozhodnutie.



## Judikatúra 5 Sžp 10/2009

- III. Nemožno akceptovať právnu situáciu, kedy s vedomím, že na dotknutom území, kde sa v čase rozhodovania nachádzajú rastúce stromy a kríky, stavebný úrad rozhodne o umiestnení stavby, tzn., že za tejto situácie nemožno vylúčiť budúci stav, kedy určitá plocha bude zastavaná stavbou, v dôsledku čoho budú musieť byť logicky zlikvidované, resp. odstránené všetky prekážky dotknuté vrátane tam existujúcich porastov (a to aj v budúcnosti) touto stavbou.
- Z tohto dôvodu je potom irelevantné tvrdenie, že toto rozhodnutie ešte nezakladá právo na uskutočnenie stavby.

## I/ Ochrana flóry a fauny



## Trestno-právna úprava

- § 305 (1) TZ:
  - Kto, čo aj z nedbanlivosti, v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu exemplárov reguláciou obchodu s nimi vo väčšom rozsahu
  - a) poškodí, zničí, vytrhne, vykope alebo nazbiera chránenú rastlinu alebo poškodí, alebo zničí jej biotop,
  - b) usmrtí, zraní, chytí alebo premiestni chráneného živočícha alebo poškodí, alebo zničí jeho biotop a obydlie,
  - c) poškodí alebo zničí prírodný biotop, alebo
  - d) ohrozí chránený živočíšny druh alebo rastlinný druh, ...

## Ďalšia skutková podstata:

- (3) Kto, čo aj z nedbanlivosti, v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu exemplárov reguláciou obchodu s nimi vo väčšom rozsahu
  - a) získa pre seba alebo obstará pre iného chráneného živočícha alebo chránenú rastlinu, alebo exemplár,
  - b) drží, pestuje, chová, spracúva, dováža alebo vyváža chránené rastliny alebo chránené živočíchy, alebo exempláre alebo s nimi obchoduje, alebo ich inak scudzí, alebo
  - c) zámerne odníme, falšuje, pozmení alebo inak neoprávnene použije nezameniteľné označenie chránených živočíchov alebo exemplárov, .....

## Ďalšia skutková podstata

- § 310 TZ :
  - Kto neoprávnene zasiahne do výkonu práva poľovníctva alebo do výkonu rybárskeho práva tým, že bez povolenia loví zver alebo ryby alebo loví zver alebo ryby v čase ich ochrany alebo zakázaným spôsobom, alebo kto ukryje, prechováva, alebo na seba alebo na iného prevedie zver alebo ryby neoprávnene ulovené alebo nájdené, .....

## Judikatúra 10 Sžp 2/2013

- I. Pokiaľ správny orgán vydá rozhodnutie vo veci samej bez toho, aby v každom konkrétnom prípade zadovážil do spisu a v správnom konaní vykonal za prítomnosti účastníkov konania a vyhodnotil konkrétne podklady, správy, tvrdenia, či vysvetlenia o konkrétnych údajoch, nemožno vysloviť spoľahlivý záver o neexistencii inej alternatívy riešenia problému premnoženia medveďa hnedého než len povolením odstrelu jedného jedinca tak, aby nebola ohrozená jeho populácia, a o preukázaní, že správny orgán koná v záujme verejnej bezpečnosti ľudí.

## Judikatúra 10 Sžp 2/2013

- II. Na preukázanie, že správny orgán povolil výnimku v záujme verejnej bezpečnosti ľudí, nepostačuje poukázanie na určité príhody zo života a na neidentifikovateľné osoby. Vážne stretý človeka s medveďom, pri ktorých je ohrozený majetok, či dokonca zdravie a život človeka sú nepochybne zadokumentované na obecných úradoch, v nemocniciach, či záchranných zložkách, minimálne však v miestnej tlači. Avšak nepostačuje iba stretnutie medveďa s človekom, ale musí ísť o stretnutie atypické nielen miestom, ale aj a najmä správaním sa medveďa voči človeku – medveďa, ktorý má v danej lokalite najväčšie sklony k prenikaniu do ľudskej civilizácie, nemá obavy z ľudí, či je dokonca pri stretnutí s ľuďmi agresívny a nedá sa nijako odplašiť či odohnať.

## Judikatúra 3 Sžp 2/2008

- I. Rozoranie trávnych porastov na dotknutých pozemkoch, ktoré boli na základe viacerých na sebe nezávislých odborných vyjadrení označené ako významná časť biotopu drozda fúzatého a sokola červenonohého, a súčasne boli označené ako územie mimoriadneho významu pre ich existenciu, je nutné vyhodnotiť ako konanie jednotlivca proti verejnému záujmu obsiahnutom v cit. ustanoveniach zákona č. 543/2002 Z.z.

## Judikatúra 3 Sžp 2/2008

- Navyše vysiatím kukurice úplne znemožnil chráneným živočíchom existenciu v tejto lokalite. Pritom vo vzťahu k postaveniu žalobcu ako odborníka na poľnohospodársku výrobu [podľa § 3 ods. 1 písm. c) zákona č. 220/2004 Z. z. sa mu pripisuje zvýšená znalosť ekosystémov] je neprípustná jeho argumentácia, že ako laická osoba v oblasti ochrany prírody a krajiny nemohol vedieť, že svojim konaním je spôsobilý poškodiť biotop dropa a sokola.

## Judikatúra 3 Sžp 2/2008

- II. Pri určovaní výšky pokuty za iný správny delikt musí správny orgán prihliadať na jeho spoločenskú závažnosť.
- III. Preto zdôraznenie verejného záujmu na sektorovej ochrane životného prostredia vyjadrenej v § 1 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. neumožňuje na úmyselné rozoranie trávneho porastu, jeho následné neobnovenie v ďalšom roku a naopak spojené so zasiatím kukurice nazerať ako na konanie pochopiteľné z ekonomického hľadiska avšak z hľadiska ekologického unáhlené, ale vždy ho treba kvalifikovať ako spoločensky nežiaduce. Potom ani názor krajského súdu o vhodnosti symbolickej pokuty na tomto mieste nemá opodstatnenie.

## J/ Odpadové hospodárstvo



## J1/ Národná úprava

- § 302 TZ
  - (1) Kto, čo aj z nedbanlivosti, nakladá s **odpadmi** v malom rozsahu v rozpore so **všeobecne záväznými právnymi predpismi**, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.
  - (2) KSP: 6 mesiacov až 3 roky,
  - (3) KSP: 1 až 5 rokov
  - (4) KSP: 3 až 8 rokov

## J2/ Rámcová úprava SR

- zák. č. 223/2001 Z.z. o odpadoch
- zák. č. 79/2015 Z.z. o odpadoch
- odpad (§ 2 ods. 1):
  - je huteľná vec alebo látka, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je v súlade s týmto zákonom alebo osobitnými predpismi 14) povinný sa jej zbaviť

## Negatívne vymedzenie

- nie je
  - látka alebo huteľná vec, ktorá je vedľajším produktom,
  - špecifický odpad, ktorý dosiahol stav konca odpadu,
  - odpad, ktorý prešiel procesom prípravy na opätovné použitie a spĺňa požiadavky na výrobok uvádzaný na trh ustanovené osobitným predpisom, 15) alebo
  - odpad odovzdaný na použitie do domácnosti.

## J3/ Špecifická úprava



## EÚ legislatíva

- Smernica 2000/53/EÚ o konci životnosti vozidiel (ELV)
- Smernica 2012/19/EÚ o odpadoch z elektronických a elektrických zariadení (WEEE)
- Smernica 94/62/EÚ o obaloch obalových odpadoch (PPW)



## ELV

- staré vozidlá

## Doprava odpadov

- regulácia toku odpadov
- hierarchia postupov
  - 1. prevencia a redukcia produktov ako budúceho odpadu
  - 2.
  - 3.

## Obchodovanie s odpadom

- cezhraničná doprava

## Judikatúra 1 Sžp 1/2010

- **Celý proces realizácie stavby skládky navrhovateľom až po jej sfunkčnenie sa deje v štyroch vzájomne prepojených, prelínajúcich sa a neoddeliteľných štádiách konaní pred rôznymi orgánmi verejnej moci.**